

Huvudman

Åmåls kommun
kommun@amal.se

Beslut

Datum 2025-04-16

Dnr SI 2025:236

Sida 1 (21)

Huvudman

Åmåls kommun
kommun@amal.se

Ärendet

Tillsyn av grundskolan Kristinebergskolan i Åmåls kommun.

Beslut

Föreläggande vid vite

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 och 27 §§ skollagen (2010:800) Åmåls kommun att vid vite av 1 500 000 kronor senast den **29 augusti 2025** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister i arbetet med särskilt stöd. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Åmåls kommun inte följer detta föreläggande kan Skolinspektionen ansöka hos förvaltningsrätten om utdömande av vitet, därtill kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande vid vite gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. **Beslutet om föreläggande vid vite får enligt 28 kap. 2 § skollagen överklagas, se bilagan.**

Åmåls kommun ska vidta följande åtgärder

Särskilt stöd

1. Se till att varje elev som ges särskilda stödåtgärder i form av placering i särskild undervisningsgrupp eller anpassad studiegång har en utredning gällande särskilt stöd som utgår från elevens faktiska och individuella behov och förutsättningar, och – om utredningen påvisat ett sådant behov – ett beslut om placering i särskild undervisningsgrupp/beslut om anpassad studiegång som är

baserat på vad som framkommit i en sådan utredning (3 kap. 7, 9, 11 och 12 §§ skollagen).

2. Se till att beslut om placering i särskild undervisningsgrupp fattas och motiveras utifrån varje enskild elevs behov. Av beslutet ska framgå vilka särskilda skäl som ligger till grund för att det särskilda stödet ska ges i en särskild undervisningsgrupp. Av beslutet ska även framgå när dessa ska följas upp och utvärderas. Huvudmannen ska, om det finns, i samband med redovisningen inkomma med samtliga beslut om placering i särskild undervisningsgrupp, avidentifierade, som fattats under perioden 22 april – 22 augusti 2025. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder (3 kap. 7, 9 och 11 §§ skollagen).
3. Se till att beslut om anpassad studiegång fattas och motiveras utifrån varje enskild elevs behov. Av beslutet om anpassad studiegång ska framgå de avvikelser som görs från den timplan, de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen samt motivering för sådana avvikelser. Av beslutet ska även framgå när dessa ska följas upp och utvärderas. Beslutet ska också utformas så att eleverna så långt som möjligt får förutsättningar att nå behörighet till gymnasieskolans nationella program. Huvudmannen ska, om det finns, i samband med redovisningen inkomma med samtliga beslut om anpassad studiegång, avidentifierade, som fattats under perioden 22 april till 22 augusti 2025. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder (3 kap. 7, 9 och 12 §§ skollagen).
4. Säkerställ att det är rektorn som fattar beslut om beslutet innebär att särskilt stöd ska ges i en annan elevgrupp eller i form av anpassad studiegång (3 kap. 9, 11 och 12 §§ skollagen).

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen Åmåls kommun att senast den **29 augusti 2025** ha vidtagit nedan angivna åtgärd avseende bristen rörande anmälan till huvudman kopplad till elevfrånvaro. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Åmåls kommun inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Åmåls kommun ska vidta följande åtgärder

Frånvaro

1. Se till att rektorn, när en utredning om en elevs upprepade eller längre frånvaro har inletts, snarast anmäler frånvaron till huvudmannen. Rektorn ska, beträffande respektive elev för vars frånvaro det under perioden den 22 april 2025 till den 22 augusti 2025 har inletts en utredning, dokumentera när frånvaron har anmälts till huvudmannen. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder (7 kap. 19 a § skollagen).

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till skolinspektionen.goteborg@skolinspektionen.se, eller per post till Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (dnr 2025:236) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har utifrån uppgifter om eventuella missförhållanden våren 2025 inlett en tillsyn av den särskilda undervisningsgruppen Sigma på Kristinebergskolan i Åmåls kommun.

I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten i den särskilda undervisningsgruppen Sigma vid Kristinebergskolan följer gällande bestämmelser om särskilt stöd och frånvaro.

Tillsynen har genomförts genom intervjuer med elever, lärare, personal i elevhälsan och rektorn samt lektionsobservationer mellan den 28 januari och den 29 januari 2025. Som en del av tillsynen har även dokumentation granskats, bland annat elevscheman, utredningar om särskilt stöd, åtgärdsprogram, beslut om anpassad studiegång, betygskataloger och

terminsbetyg. Huvudmannen har yttrat sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Föreläggande vid vite

Särskilt stöd

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

En inledande beskrivning av den särskilda undervisningsgruppen Sigma

På skolenheten finns det en särskild undervisningsgrupp kallad "Sigma", där 17 elever för närvarande är placerade. Lärarna uppger i intervju att det finns elever som placerades i Sigma direkt när de började årskurs 7, eftersom de varit placerade i särskild undervisningsgrupp på tidigare skola under mellanstadiet, och som har varit placerade där under hela sin tid på skolan. Lärarna säger även att de har funderat på vilka elever som ska gå i den särskilda undervisningsgruppen och att det finns elever som egentligen inte behöver ha placering där utan hade fungerat i klass om de hade haft en elevassistent.

Elevhälsan uppger i intervju att när Sigma bildades kom och gick det elever och det blev väldigt rörigt. För två år sedan förändrades därför upplägget så att Sigma blev en klass samtidigt som det är en särskild undervisningsgrupp och eleverna fick sin tillhörighet där. Elevhälsans representanter uppger att de då trodde att det var korrekt att göra på detta sätt, men att de nu har förstått att eleverna "inte kan ha sin hemvist" i en särskild undervisningsgrupp. Enligt elevhälsan är eleverna i Sigma placerade där under hela sin skoldag, och har all sin undervisning i denna grupp, men eleverna kan ibland gå ut i en annan klass på någon idrottslektion eller bildlektion. Det finns dock två elever i Sigma som går viss tid i en annan klass. I januari 2024 slog elevhälsan larm till dåvarande rektorn eftersom de

undrade om Sigma verkligen var organiserat på rätt sätt. Elevhälsan beskriver att det som behövde förändras var att eleverna i Sigma i stället skulle tillhöra en klass på skolan och att stödet som eleverna gavs skulle vara utifrån elevernas respektive stödbehov. Elevhälsans representanter uppger att de dock inte fick något mandat att förändra arbetet med Sigma förrän i december 2024, så arbetet med att omorganisera Sigma påbörjades för inte så länge sedan. Alla elever har nu fått frågan om vilken klass de vill tillhöra.

Rektorn och biträdande rektorn (fortsättningsvis "rektorerna") uppger i intervju att de såg ett förändringsbehov av Sigma redan i oktober 2024 och att de är medvetna om att skolans arbete med Sigma inte stämmer överens med de författningar som finns. Rektorerna berättar vidare att det primärt finns fyra saker som behöver förändras i Sigma: Eleverna behöver få individuella scheman, eleverna behöver ges möjlighet att läsa alla ämnen, eleverna ska ha en klasstillhörighet och Sigma ska vara en särskild undervisningsgrupp dit elever även kan komma vissa lektioner i veckan. Personalen i Sigma har fått i uppdrag att göra enskilda scheman till eleverna, berättar rektorerna. Alla elever i Sigma har, enligt rektorerna, idag inte enskilda scheman men målet är att alla elever ska ha det. Rektorerna uppger vidare att de strävar mot att alla elever ska ha en klasstillhörighet – och alltså inte ha sin tillhörighet enbart i Sigma – och att det ska åtgärdas så snart som möjligt. I årskurs 8 är det stora klasser och de behöver därför, med respekt för eleverna, "skynda långsamt" så att det blir bra för eleverna. Flera av eleverna i Sigma har varit placerade där sedan årskurs 7 och det är därför en stor trygghet för dem att vara i Sigma.

Skolans arbete med att placera elever i särskild undervisningsgrupp

Av inkommen skriftlig dokumentation inför besöket framgår att samtliga elever, som har sin placering i Sigma, har en utredning gällande behov av särskilt stöd och ett åtgärdsprogram. För tre av eleverna har en utredning slutförts under november 2023. För resterande elever har en utredning slutförts under perioden maj 2024 till november 2024. Samtliga elever har vidare beslut om en placering i särskild undervisningsgrupp. Huvudmannen har vidare inkommit med beslut för de elever som har anpassad studiegång. Av den skriftliga dokumentationen framgår dock att flera av eleverna som har sin placering i den särskilda undervisningsgruppen Sigma varit placerade där även innan en utredning om särskilt stöd genomförts och innan ett beslut om åtgärdsprogram/ett beslut om placering i särskild undervisningsgrupp fattats.

Elevhälsan uppger i intervju att det förra året (2024) fanns många elever som var placerade i Sigma och att det då varken fanns utredningar gällande elevens behov av särskilt stöd eller beslut om åtgärdsprogram/beslut om placering i särskild undervisningsgrupp för dessa elever. Rutinen var då, enligt elevhälsan, att extra anpassningar skulle sättas in innan eleverna placerades i Sigma men den rutinen frångicks flera gånger och följderna blev att elever placerades i Sigma trots att en utredning av elevens behov av särskilt stöd inte genomförts. Elevhälsan förklarar vidare att de under hösten 2024 – när det hade uppmärksammats att det fanns bristfälligheter i arbetet med Sigma – behövde skriva utredningar om särskilt stöd för flera elever i den särskilda undervisningsgruppen, eftersom utredningar om särskilt stöd saknades. Utredningarna som då skrevs behövde, beskriver elevhälsan, utmynna i slutsatsen att eleverna skulle vara kvar i den särskilda undervisningsgruppen Sigma. Enligt elevhälsan gick det "inte att hantera på annat vis" än att åtgärdsprogrammet visade att eleverna skulle vara i Sigma och de "fick försöka få till utredningen" så att eleven skulle vara kvar där. Om det exempelvis gick att komma fram till att en elev mår bra i ett litet sammanhang så drogs slutsatsen att eleven skulle vara placerad i Sigma. Elevhälsan uppger att eleverna i årskurs 9 "behöver vara kvar" i Sigma terminen ut och då "måste utredningen visa att de ska ha en placering i Sigma", vilket egentligen i många fall är felaktigt.

Ovanstående bekräftas även av rektorerna i intervju, som uppger att "utredningarna skrivits utifrån att eleverna ska vara i Sigma eftersom det inte går att lösa på annat sätt". I en kommentar till Skolinspektionens tjänsteanteckning från intervjun påpekar elevhälsan att det för många elever är rätt placering att vara i Sigma då eleverna behöver ett mindre sammanhang, och att felet är att eleverna där inte har en klasstillhörighet och att stödet inte anpassas utifrån elevernas individuella behov. På fråga från Skolinspektionen om det finns elever som är placerade i Sigma men som inte behöver vara i en särskild undervisningsgrupp svarar elevhälsan i intervju att det finns sådana elever, särskilt i årskurs 9. Elevhälsan uppger också att det finns flera elever där de inte kan stå bakom beslutet med särskild undervisningsgrupp på heltid. Rektorerna uppger att det är viktigt att eleverna som nu är placerade i Sigma istället blir placerade i en klass men att de ännu inte har kunnat placera ut eleverna i årskurs 8 i en klass eftersom eleverna är för många.

I de beslut om åtgärdsprogram, tillika beslut om placering i särskild undervisningsgrupp, som Skolinspektionen tagit del av finns en beskrivning

av elevernas behov av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses. Vidare framgår när åtgärderna ska följas upp och utvärderas samt vem som är ansvarig för uppföljning respektive utvärdering. Det anges också i åtgärdsprogrammen att elev och vårdnadshavare har getts möjlighet att delta när åtgärdsprogrammet utarbetats. Vidare framgår av flera åtgärdsprogram, tillika beslut om särskild undervisningsgrupp, samt av beslut om anpassad studiegång, att det i flera fall är biträdande rektor/ställföreträdande rektor som fattat besluten avseende dessa särskilda stödåtgärder.

Skolans arbete med anpassad studiegång

Elevhälsan uppger i intervju att alla elever som tidigare placerades i den särskilda undervisningsgruppen Sigma fick det så kallade "Sigmapaketet", vilket innebar att ämnena samhällskunskap, historia, kemi, fysik och språkval anpassades bort. Vårdnadshavarna har nyligen fått information om skolans tidigare tillvägagångssätt vilket, enligt elevhälsan, inte har mottagits väl. Elevhälsan uppger vidare att de inte har vetat om att skolan tagit bort ämnen för eleverna. Noteringar i elevernas betygsdokument tolkades av såväl dem som av vårdnadshavarna som att eleverna skulle läsa aktuella ämnen kommande läsår, men det innebar, enligt elevhälsan, egentligen att ämnena hade anpassats bort. Följden av detta kommer, enligt elevhälsan, att bli att alla elever i den särskilda undervisningsgruppen inte kommer att uppnå full gymnasiebehörighet. I den skriftliga dokumentation som Skolinspektionen begärt in och tagit del av, avseende elever i den särskilda undervisningsgruppen, finns det inte några beslut om anpassad studiegång för elever som tidigare fick det så kallade "Sigmapaketet" (som framgår under föregående rubrik placerades elever tidigare i den särskilda undervisningsgruppen, trots att någon utredning om särskilt stöd inte genomförts eller beslut om åtgärdsprogram/beslut om placering i särskild undervisningsgrupp fattats (jämför ovan)).

Av den skriftliga dokumentation som Skolinspektionen tagit del av framgår att det numera finns beslut om anpassad studiegång för elever i den särskilda undervisningsgruppen. Av de beslut om anpassad studiegång som Skolinspektionen tagit del av, i vilka elevernas pågående stödinsatser beskrivs, framgår att 15 elever har fått mellan ett och upp till sex ämnen bortanpassade. Vidare framgår att ämnet samhällskunskap fortfarande har anpassats bort för samtliga 15 elever som har beslut om anpassad

studiegång. När Skolinspektionen under intervju med elevhälsan påtalar att det av inkommen dokumentation framgår att det finns flera elever som tidigare nådde målen, och mer därtill, i ämnet samhällskunskap men som ändå har anpassad studiegång som innebär att de inte läser samhällskunskap, och frågar om skolan har gjort en avvägning kring anpassad studiegång för de elever som för närvarande går i Sigma, uppger elevhälsan att det har man inte gjort samt att ämnen i Sigma anpassats/anpassas bort som en "gruppåtgärd". Rektorerna bekräftar elevhälsans uppgifter och uppger att det tidigare var så att "man inte läste vissa ämnen när man var placerad i Sigma". Att ämnet samhällskunskap tidigare anpassades bort, uppger samtliga intervjuade, berodde på att "ämnet är stort" och på att eleverna skulle "hinna få betyg i andra ämnen" samt få möjlighet att lägga mer tid på kärnämnen. När Skolinspektionen under intervju med elevhälsan påtalar att ämnet samhällskunskap fortfarande anpassas bort för samtliga elever i årskurs 8 och 9 uppger elevhälsan att det var ett beslut som togs av tidigare rektorn och att de inte förstod att detta hade gjorts förrän i maj/juni 2024.

Rektorerna uppger att ämnet samhällskunskap fortfarande anpassas bort för eleverna i årskurs 8 och 9 i den särskilda undervisningsgruppen eftersom de eleverna som går där nu har utredningar som "skrivits utifrån att eleverna ska vara i Sigma" och att "de inte har kunnat lösa det på annat sätt" än att eleverna går kvar i Sigma och att ämnet samhällskunskap anpassas bort för alla elever. Vidare uppger rektorerna att de måste fortsätta att anpassa bort samhällskunskapen eftersom eleverna i årskurs 9 "inte hinner läsa ämnet" och för att det ska bli "något så när rätt" i åtgärdsprogrammen. Även för de elever som i tidigare årskurser har haft godkänt i ämnet samhällskunskap har ämnet anpassats bort. Rektorerna uppger också att det är "för sent att rädda" eleverna i årskurs 9 som ska hinna läsa samhällskunskap innan de går ut årskurs 9. Rektorerna säger vidare att "det är förlorade år för eleverna" och att "flera elever inte kommer att nå full gymnasiebehörighet och i stället kommer att behöva söka till introduktionsprogram". Elevhälsan uppger att elever nu har fått ett val om de vill läsa historia eller samhällskunskap och att eleverna valde historia för att de har läst ämnet tidigare. Rektorerna uppger att eleverna i höstas fick börja läsa ämnet historia men att eleverna inte kommer att kunna få betyg i alla ämnen som anpassats bort.

Rektorerna och lärare uppger vidare i intervju att eleverna, som har sin placering i Sigma, vid sidan av ämnet samhällskunskap inte heller har fått

undervisning i ämnet kemi. Av intervju med rektorerna framgår att ämnet kemi inte har anpassats bort för flera av dessa elever, trots att de alltså inte fått någon undervisning i ämnet. Dessa elever har fått streck i betyg i ämnet kemi. Lärarna uppger att de under höstterminen 2024 uppmärksammade att det av vissa åtgärdsprogram för elever i Sigma inte framgick att ämnet kemi hade anpassats bort. Lärarna har därför noterat detta med ett streck i betyg men ämnet borde egentligen ha anpassats bort. Lärarna uppger vidare att hade det beslutats att ämnet kemi skulle anpassas bort hade det noterats i betygskatalogen istället för att streck hade satts.

Skolinspektionen har tagit del av femton beslut gällande anpassad studiegång för de elever som har sin placering i Sigma. För nio av dessa elever framkommer av besluten att ämnet kemi har anpassats bort. För övriga sex elever saknas uppgift om att ämnet kemi har anpassats bort i beslutet trots att ingen elev har getts undervisning i ämnet. Av de terminsbetyg från 20 december 2024 som Skolinspektionen har tagit del av framgår att ämnet kemi har noterats med ett streck i betygen för dessa elever (som går i årskurs 9).

Av den skriftliga dokumentation som Skolinspektionen tagit del av framgår vidare att det finns elever, placerade i Sigma, som saknar beslut om anpassad studiegång trots att det av övrig dokumentation framkommer att eleverna inte ges undervisning i samtliga ämnen. Bland annat anges i ett åtgärdsprogram att eleven som stödåtgärd enbart ska ha sin placering i den särskilda undervisningsgruppen Sigma. Såväl betygskatalog som terminsbetyg visar dock att eleven inte ges undervisning i samtliga ämnen. Trots detta saknar eleven ett beslut gällande anpassad studiegång. För en annan elev anges i åtgärdsprogrammet samt av beslut om anpassad studiegång att eleven ska gå kortare dagar samt att inga ämnen ska anpassas bort. I elevens terminsbetyg från 20 december 2024 finns dock en notering om att betyg inte har satts i ämnena kemi, fysik, historia, religion och samhällskunskap på grund av anpassad studiegång. För flera andra elever är de ämnen som enligt åtgärdsprogrammet ska anpassas bort, andra än i beslutet om anpassad studiegång.

Rättslig reglering

Av 3 kap. 7 § skollagen framgår att om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt kartläggningsmaterial eller ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen enligt 5 §, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd.

Av 3 kap. 8 § skollagen framgår att särskilt stöd får ges i stället för den undervisning eleven annars skulle ha deltagit i eller som komplement till denna. Det särskilda stödet ska ges inom den elevgrupp som eleven tillhör om inte annat följer av skollagen eller annan författning.

Av 3 kap. 9 § skollagen framgår bland annat att ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn. Rektorn får inte överlåta sin beslutanderätt till någon annan om beslutet innebär att särskilt stöd ska ges i en annan elevgrupp eller enskilt enligt 11 § eller i form av anpassad studiegång enligt 12 §. Om en utredning visar att eleven inte behöver särskilt stöd, ska rektorn eller den som rektorn har överlåtit beslutanderätten till i stället besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas.

Av förarbetena till skollagen framgår att det är centralt att elever som behöver särskilt stöd för att nå målen också ges sådant stöd och att arbetet med särskilt stöd är en viktig fråga som berör stora delar av den pedagogiska verksamheten i skolan. Samtidigt kan ett beslut om särskilt stöd innebära

inskränkningar och förändringar i den enskilde elevens utbildning. Regeringen ansåg därför att det måste ställas höga krav på rättssäkerhet. Detta innebär att de beslut om särskilt stöd och åtgärdsprogram som fattas ska vara riktiga i sak och beskriva adekvata åtgärder. En förutsättning för detta är att besluten grundar sig på ett väl underbyggt och korrekt underlag. (Prop. 2013/14:160 s. 25 ff.)

Av 3 kap. 11 § skollagen framgår att rektor får besluta att särskilt stöd ska ges enskilt eller i en annan undervisningsgrupp (särskild undervisningsgrupp) än den som eleven normalt hör till, om det finns särskilda skäl.

Av förarbetena framgår, rörande placering i särskild undervisningsgrupp, bland annat följande. Det är viktigt att skolor i det obligatoriska skolväsendet har en möjlighet att använda särskilda undervisningsgrupper som åtgärd för elever i behov av särskilt stöd, under förutsättning att det kan ske på ett rättssäkert sätt för eleven och elevens vårdnadshavare. Placering i en särskild undervisningsgrupp ska ses som en lösning när alternativet att låta eleven gå kvar i den ordinarie undervisningsgruppen har prövats. Placeringen ska föranledas av elevens behov och en bedömning att dessa bäst kan tillgodoses i en särskild undervisningsgrupp. Placeringen ska regelbundet omprövas. Skolan måste upplysa om möjligheten att överklaga samt noggrant dokumentera vilka beslut som fattats i samband med placeringen. Uppföljning och utvärdering av de insatta åtgärderna ska ske med viss regelbundenhet och i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare, vilket självklart gäller alla elever som ges någon form av särskilt stöd. (Prop. 2009/10:165 s. 293).

Av 3 kap. 12 § skollagen framgår att om det särskilda stödet för en elev i grundskolan inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar, får beslut om avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen fattas (anpassad studiegång). I grundskolan ska den anpassade studiegången utformas så att eleven så långt som möjligt får förutsättningar att nå behörighet till gymnasieskolans nationella program. Rektorn ansvarar för att en elev med anpassad studiegång får en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning i den aktuella skolformen.

Av förarbetena framgår, rörande anpassad studiegång, bland annat följande. Beslutet om anpassad studiegång ska föregås av noggranna överväganden, eftersom det kan innebära att eleven lämnar grundskolan utan fullständig utbildning. Elev och vårdnadshavare måste därför få information om vad ett

beslut om anpassad studiegång kan innebära för elevens möjligheter att studera vidare och deras synpunkter ska inhämtas och beaktas i bedömningen. (Prop. 2009/10:165 s. 293.)

I ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild enligt skollagen hos offentliga och enskilda huvudmän, är vissa bestämmelser enligt förvaltningslagen tillämpliga (29 kap. 10 § skollagen). Detta gäller bland annat dokumentation, motivering av beslut samt underrättelse om innehållet i beslut och hur ett överklagande går till (31–33 §§ förvaltningslagen [2017:900]).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det föreligger allvarliga brister i skolans arbete med särskilt stöd i den särskilda undervisningsgruppen Sigma. Bland annat visar Skolinspektionens tillsyn att elever placeras i den särskilda undervisningsgruppen Sigma inte utifrån elevens individuella behov av, och förutsättningar för, en sådan stödinsats, utan utifrån andra skäl, däribland praktiska hänsyn i verksamheten. Tillsynen visar också bland annat att rektorn rutinmässigt och utan föregående överväganden och bedömningar om elevernas individuella förutsättningar beslutar om att elever som har sin placering i den särskilda undervisningsgruppen också ska ha anpassad studiegång. Detta utvecklas närmare nedan.

Skolans arbete med att placera elever i särskild undervisningsgrupp

Skolinspektionen vill initialt framhålla att beslut om särskild undervisningsgrupp ska fattas utifrån varje enskild elevs behov och förutsättningar. En placering i en särskild undervisningsgrupp kan endast ske om det finns särskilda skäl. Det är viktigt att beslut om placering i särskild undervisningsgrupp inte är mer ingripande än vad som behövs och rektorn bör säkerställa att ett beslut om särskild undervisningsgrupp inte omfattar fler ämnen eller längre tidsperiod än nödvändigt. Placeringen ska föranledas av elevens behov och en bedömning att dessa bäst kan tillgodoses i en särskild undervisningsgrupp. Placeringen ska regelbundet omprövas. Uppföljning och utvärdering av de insatta åtgärderna ska ske med viss regelbundenhet och i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare.

Skolinspektionens tillsyn visar att det under en längre period på skolan har förelegat allvarliga brister i skolans arbete med särskilt stöd. Tillsynen visar att elever tidigare har placerats i skolans särskilda undervisningsgrupp Sigma

utan att detta har föregåtts av en utredning gällande särskilt stöd eller ett beslut om åtgärdsprogram/beslut om placering i särskild undervisningsgrupp. Elever har alltså placerats i den särskilda undervisningsgruppen trots att elevens behov av, och förutsättningar för, undervisning i särskild undervisningsgrupp inte först ordentligt utretts, och utan att nödvändiga beslut fattats. Placeringen av elever i skolans särskilda undervisningsgrupp har, såvitt framkommit, tidigare inte heller omprövats eller utvärderats, utan placeringen i den särskilda undervisningsgruppen har för många elever varit till synes permanent. Det finns exempel på elever som har varit placerade i den särskilda undervisningsgruppen på detta sätt, och fått all undervisning i den särskilda undervisningsgruppen, under i vart fall en period om två år.

Att elever, ibland under långa perioder, placerats i särskild undervisningsgrupp utan att behov av detta först konstaterats i en utredning om särskilt stöd är allvarligt och kan ha inneburit att elever som inte varit i behov av en sådan ingripande stödåtgärd gått miste om en skolgång som motsvarar deras egentliga förmåga och behov. Att beslut om åtgärdsprogram/beslut om placering i särskild undervisningsgrupp inte fattats innebär att vårdnadshavare och elever fråntagits rätten att överklaga stödåtgärden. Att detta förfarande kunnat fortgå under relativt lång tid är anmärkningsvärt, och tyder på bristande styrning och kontroll av verksamheten.

Skolinspektionen konstaterar att skolan visserligen uppmärksammat det felaktiga förfarandet och under senare delen av höstterminen 2024 vidtagit vissa åtgärder i syfte att försöka komma till rätta med bristerna i arbetet med särskilt stöd. Av Skolinspektionens utredning framgår att samtliga elever, som har sin placering i den särskilda undervisningsgruppen Sigma, numera har en utredning gällande behov av särskilt stöd jämte åtgärdsprogram samt beslut om placering i särskild undervisningsgrupp. Dock framkommer vid intervjuer med både elevhälsan och rektorer att innehållet i flera av de utredningar om särskilt stöd som genomförts under höstterminen 2024 – och som alltså ligger till grund för elevernas nuvarande placering i den särskilda undervisningsgruppen – inte motsvarar elevernas egentliga behov, eftersom vissa av eleverna inte har något behov av en placering i särskild undervisningsgrupp eller inte har behov av en placering i den omfattning som framgår av utredningen. Enligt elevhälsan och rektorerna har elevhälsan, av framförallt organisatoriska skäl, behövt anpassa slutsatserna i flera av de utredningar som genomförts under

höstterminen 2024; istället för att utgå från varje enskild elevs behov och förutsättningar har utredningarna i flera fall utgått från praktiska hänsyn i verksamheten. Det är enligt elevhälsan framförallt flera elever i årskurs 9 som inte har ett behov av en placering i den särskilda undervisningsgruppen, eller inte ett behov som motsvarar omfattningen av placeringen, men som trots detta behöver vara kvar i den särskilda undervisningsgruppen vårterminen ut, och därför behövde en utredning som påvisade behovet. Mot bakgrund av dessa uppgifter – som Skolinspektionen saknar skäl att ifrågasätta – kan Skolinspektionen konstatera att det fortfarande är så att elever placeras i den särskilda undervisningsgruppen på skolan, trots att det saknas en utredning om särskilt stöd som utgår ifrån elevernas *faktiska* individuella behov och förutsättningar och som påvisar ett sådant behov. Detta kan ha fått till följd att elever som inte haft behov av placering i särskild undervisningsgrupp blivit placerade i sådan, eller att elever fått undervisning i den särskilda undervisningsgruppen i en omfattning som inte motsvarar elevens faktiska behov.

Att skolan placerar elever i en särskild undervisningsgrupp som en särskild stödinsats utan att ha ett korrekt underlag för insatsen, utifrån varje elevs individuella behov av stödinsatsen, är anmärkningsvärt och innebär att det finns allvarliga brister i skolans arbete med att utreda elevers behov av särskilt stöd och vidta åtgärder i form av särskilda stödinsatser.

Tillsynen visar också att det finns flera beslut om placering i särskild undervisningsgrupp som inte fattats av rektorn trots att beslutanderätten gällande sådana beslut inte får överlåtas från rektorn till någon annan. Även detta är en brist.

Skolans arbete med anpassad studiegång

Skolinspektionen bedömer även att det finns allvarliga brister i skolans arbete med beslut om anpassad studiegång, även detta kopplat till den särskilda undervisningsgruppen Sigma.

Skolinspektionens utredning visar att rektorn rutinmässigt och utan föregående överväganden och bedömningar om elevernas individuella förutsättningar beslutar om att elever som har sin placering i den särskilda undervisningsgruppen Sigma också ska ha anpassad studiegång, i vart fall beträffande ämnet samhällskunskap. Av samtliga intervjuer framgår att det är gängse arbetssätt på skolan att anpassa bort ämnet samhällskunskap som en gruppåtgärd, för elever placerade i Sigma, utan att hänsyn tagits till

elevernas individuella förutsättningar att läsa ämnet. Trots att det felaktiga i detta tillvägagångssätt uppmärksammats av skolpersonal under höstterminen 2024, och att skolan därefter uppges ha påbörjat ett förändringsarbete, kan Skolinspektionen konstatera att det fortfarande är så att skolan anpassar bort ämnet samhällskunskap för alla, eller de allra flesta, elever i den särskilda undervisningsgruppen och att detta fortfarande inte görs med utgångspunkt i elevernas individuella behov och förutsättningar. Att elever ges anpassad studiegång utan att det finns stöd för detta i en utredning, som bygger på den enskilda elevens behov och förutsättningar, är en brist. Beslut om anpassad studiegång är en ingripande åtgärd för den enskilde eleven och beslutet kan innebära att eleven lämnar grundskolan utan fullständig utbildning. Beslutet om anpassad studiegång ska därför inte omfatta fler ämnen eller en längre tidsperiod än nödvändigt. Det är viktigt att avvikelserna inte är mer omfattande än nödvändigt och att det görs noggranna överväganden omkring vilka delar av ett ämne som det är lämpligt att göra avvikelser ifrån. Om eleven kan delta i åtminstone delar av undervisningen i ett ämne ökar elevens förutsättningar att i ett senare skede kunna göra en provning och därmed få ett betyg i ämnet.

Skolinspektionen kan vidare konstatera att det finns flera elever i den särskilda undervisningsgruppen som inte läser ämnet kemi, och som i praktiken har anpassad studiegång, men för vilka det saknas beslut om anpassad studiegång som innebär att eleven inte ska läsa ämnet kemi. Vid tillsynen framkommer även fler exempel på elever i den särskilda undervisningsgruppen som inte läser samtliga ämnen men som saknar ett beslut om anpassad studiegång som ger stöd för detta. Det finns även elevexempel där det i åtgärdsprogram och beslut om anpassad studiegång angetts att eleven ifråga ska gå kortare dagar, och att inga ämnen ska anpassas bort, men där flera ämnen trots detta har anpassats bort för den aktuella eleven. För flera andra elever är de ämnen som enligt åtgärdsprogrammen ska anpassas bort andra än i besluten om anpassad studiegång. Det finns alltså flera olika exempel på att undervisning anpassats bort för elever i den särskilda undervisningsgruppen trots att något beslut om anpassad studiegång inte fattats, eller där undervisning anpassats bort i andra ämnen än de som anges i elevens åtgärdsprogram/beslutet om anpassad studiegång. Detta är anmärkningsvärt och är ytterligare exempel på att det föreligger allvarliga brister i skolans arbete med anpassad studiegång och med att ge elever det särskilda stöd deras individuella behov och förutsättningar kräver. Det innebär också att eleverna ifråga kan ha gått

miste om undervisning i ett eller flera ämnen, trots att de haft förutsättningar att läsa det, och därmed även kan ha gått miste om den garanterade undervisningstid som de har rätt att få i ämnet. Att beslut om anpassad studiegång inte fattats innebär också att vårdnadshavare och elever har frångått rätten att överklaga beslutet, vilket är allvarligt utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv.

Tillsynen visar slutligen att det finns flera beslut om anpassad studiegång som inte fattats av rektorn trots att beslutanderätten gällande sådana beslut inte får överlåtas från rektorn till någon annan.

Mot ovanstående bakgrund kan Skolinspektionen konstatera att det under en längre period förelegat, och alltjämt föreligger, allvarliga brister i skolans arbetsprocess när det gäller särskilt stöd kopplat till den särskilda undervisningsgruppen Sigma. Huvudmannen behöver snarast vidta åtgärder för att säkerställa att arbetet med särskilt stöd bedrivs i enlighet med författningarnas krav.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Ett föreläggande får förenas med vite. Ett föreläggande ska förenas med vite om föreläggandet avser en eller flera brister som allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen, om det inte av särskilda skäl är obehövligt (26 kap. 27 § skollagen).

Eftersom Åmåls kommuns verksamhet vid Kristinebergsskolan inte uppfyller de krav som följer av föreskrifter som gäller för verksamheten finns det skäl att förelägga Åmåls kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att uppfylla författningarnas krav.

Skolinspektionen bedömer att de brister som påtalas ovan allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen. Denna bedömning görs mot bakgrund av att bristerna i arbetet med placering av elever i särskild undervisningsgrupp och med anpassad studiegång är allvarliga och har pågått under en längre tid på skolenheten. Att elever placeras i särskild undervisningsgrupp på skolan, trots att det saknas en utredning om särskilt stöd som utgår ifrån elevernas faktiska individuella behov och förutsättningar som påvisar ett behov av en så ingripande

stödåtgärd, är allvarligt. Det kan ha fått till följd att elever som inte har behov av placering i särskild undervisningsgrupp blivit placerade i sådan, eller att elever fått undervisning i den särskilda undervisningsgruppen i en omfattning som inte motsvarar elevens faktiska behov. Det finns flera exempel på elever som varit placerade i den särskilda undervisningsgruppen under flera års tid, och som först nyligen blivit utredda för särskilt stöd och fått ett beslut om åtgärdsprogram/beslut om placering i särskild undervisningsgrupp. Detta är anmärkningsvärt. Bristerna i arbetet med anpassad studiegång innebär att det finns en överhängande risk för att ämnen (helt eller delvis) anpassats/anpassas bort för elever trots att något sådant behov inte föreligger för den enskilde eleven. Det riskerar i förlängningen att innebära att eleverna inte ges undervisning i tillräckligt många ämnen för att nå behörighet till gymnasieskolans nationella program. Beslut om anpassad studiegång är en ingripande åtgärd för den enskilde eleven och har stor påverkan på elevens utbildning.

Skolinspektionen bedömer därför sammantaget att bristerna allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen. Det har inte framkommit något särskilt skäl som gör vitet obehövt. Föreläggandet ska därför förenas med vite.

Ett vitesbelopp ska enligt 3 § viteslagen (1985:206) fastställas till ett belopp som med hänsyn till vad som är känt om adressatens ekonomiska förhållanden och till omständigheterna i övrigt kan antas förmå honom att följa det föreläggande som är förenat med vitet. Med hänsyn till huvudmannens ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt bedömer Skolinspektionen att vitesbeloppet ska bestämmas till 1 500 000 kronor.

Föreläggande

Frånvaro

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Lärare uppger i intervju att vårdnadshavare omgående får reda på om en elev är frånvarande från en lektion. Lärarna uppger även att samverkan sker med elever, vårdnadshavare, elevhälsa och samhällsinstanser så som socialtjänsten då en elev har upprepade frånvaro.

Av statistik gällande elevers frånvaro under höstterminen 2024 framgår att sex av skolenhetens 17 elever hade en frånvaro på 20 procent eller högre. Rektorn uppger att en elevs frånvaro ses som upprepade och långvarig när den överstiger 20 procent men att det inte går att utläsa elevernas frånvaro i det digitala systemet som skolan använder då eleverna i Sigma inte har individuella scheman. Av den anledningen måste lärarna registrera elevers frånvaro manuellt.

Rektorn uppger att det finns två elever i den särskilda undervisningsgruppen som bedöms ha en problematisk frånvaro. Rektorn uppger vidare att inga frånvaroutredningar görs men däremot genomförs kartläggningar. Då en elev har upprepade frånvaro har skolpersonal, däribland elevhälsan, möte med elever och vårdnadshavare för att skapa en samsyn av orsakerna till frånvaron och för att få en samsyn om vilka åtgärder som behöver vidtas för att stötta eleven så att närvaron ökar. Rektorn uppger vidare att det inte finns elever i den särskilda undervisningsgruppen där man inte har kartlagt orsakerna till frånvaron. Elevhälsan är delaktig i arbetet kring elever med problematisk frånvaro på flera sätt bland annat genom delaktighet i ordinarie elevhälsomöten där man samarbetar kring elevärenden. Vidare deltar elevhälsan i möten med externa aktörer och åtgärder vidtas på olika sätt för att komma till rätta med elevens frånvaro.

Rektorn uppger vidare att Åmåls kommun har rutiner kring problematisk frånvaro och mallar för samtal om frånvaro men uppger också att hen inte har anmält elevers frånvaro till huvudmannen. Rektorn tror inte att det finns några rutiner för detta.

Rättslig reglering

Av 7 kap. 19 a § skollagen framgår att om en elev har upprepad eller längre frånvaro från den verksamhet som avses i 17 § ska rektorn, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövt. Utredningen ska genomföras i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare samt med elevhälsan. Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 7 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas. När en utredning om en elevs frånvaro har inletts ska rektorn se till att frånvaron snarast anmäls till huvudmannen.

Av förarbeten till skollagen framgår att arbetet med att upptäcka och agera tidigt för att motverka frånvaro hos elever är en av de mest grundläggande åtgärderna som skolan och samhället kan vidta för att fånga upp elever som riskerar att inte nå kunskapskraven och gå miste om den utbildning som de har rätt till (prop. 2017/18:182 s. 56). Vidare framgår exempel på när det kan anses obehövt att genomföra en frånvaroutredning. En utredning ska inte behöva genomföras när till exempel en elev har upprepad frånvaro på grund av läkarbesök, men frånvaron gäller under en begränsad tid och kan kompenseras genom extra anpassningar i undervisningen, eller att det rör sig om enstaka tillfällen av giltig frånvaro där orsakerna till frånvaron är uppenbara (s. 59). Vidare framgår att fokus vid utredningen bör vara på att kartlägga orsakerna till frånvaron och att kartläggningen utgör ett underlag för att sätta in åtgärder som gör att eleven kan bryta ett negativt frånvaromönster. Det anges också att det är av största vikt att resultatet av en utredning av upprepad eller längre frånvaro ska utmynna i sådana åtgärder som behövs för att komma till rätta med elevens frånvaro (s. 60). Det förutsätts i förarbetena att frånvaroutredningen och arbetet med frånvaron dokumenteras (s. 62).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att annat inte har framkommit än att rektorn, om det inte är obehövt, ser till att det startas en utredning för att utreda frånvaron om en elev har upprepad eller längre frånvaro. Annat har inte heller framkommit än att utredningen av elevens frånvaro genomförs i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare samt med elevhälsan. Vidare framkommer att åtgärder i förekommande fall vidtas, utifrån utredningen, för att komma till rätta med elevens frånvaro i skolan. I dessa

avseenden får skolenheten alltså anses uppfylla skollagens krav.

Skolinspektionen bedömer dock att det finns brister på skolenheten eftersom någon anmälan till huvudmannen inte snarast sker när en utredning om en elevs upprepade eller längre frånvaro har inletts. Utredningen visar att anmälan om elevs frånvaro i vissa fall inte har skett trots att en utredning gällande elevens frånvaro har inletts. Att anmälan till huvudmannen sker när en utredning gällande en elevs längre eller upprepade frånvaro har inletts är väsentligt för att huvudmannen ska ges underlag för analys av frånvaron på skolenheten och utifrån detta vid behov stödja skolenheten i arbetet med att tillgodose elevers rätt till utbildning.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Åmåls verksamhet vid Kristinebergsskolan uppfyller inte författningarnas krav vad gäller anmälan till huvudman kopplade till elevfrånvaro. Det finns därför skäl att förelägga Åmåls kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

2025-04-15

X Sofie Lindén

Beslutsfattare
Signerat av: Sofie Lindén

2025-04-16

X Elin Bender Lundgren

Föredragande
Signerat av: Elin Bender Lundgren

I ärendets slutliga handläggning har även regionjurist Johan Kylanfelt, enhetschef Frida Eek och utredare Linda Lundberg medverkat.

Bilaga: Hur ni överklagar

Om ni anser att beslutet om föreläggande vid vite är felaktigt kan ni överklaga det genom att skriva till förvaltningsrätten. Ställ överklagandet till Förvaltningsrätten i Stockholm, men skicka det till Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg, eller till skolinspektionen@skolinspektionen.se.

Ange följande i överklagandet:

- Namn, personnummer eller organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer.
- Vilket beslut ni överklagar och ärendets diarienummer.
- Vilken ändring ni vill ha och varför ni anser att beslutet ska ändras.

Om ni anlitar ett ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress och telefonnummer anges.

Överklagandet ska ha kommit in till Skolinspektion inom tre veckor från den dag ni har fått del av beslutet. Om ni företräder det allmänna, t.ex. en kommun, ska överklagandet istället ha inkommit inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid kommer Skolinspektion att pröva om beslutet ska ändras och sedan skicka överklagandet, handlingarna i det överklagade ärendet och eventuellt nytt beslut till Förvaltningsrätten i Stockholm.